

Tegenstellingen

Het verhaal achter het woord

*Onderzoek Universiteit van Utrecht:
Hoogbegaafden minder bevlogen dan
gemiddelde Nederlandse werknemer*

Wat vertelt jouw gezicht?

Regelmatig ervaar je in het leven de tegenstelling tussen wens en realiteit. Bijvoorbeeld als je thuiskomt en je partner iets heeft gekookt waar je nu net geen trek in had: onaangenaam ruikende spruitjes in plaats van het dampende bord pasta waarop je zo had gehoopt. Nu is dat doorgaans geen al te groot probleem en de kans dat u hieronder zeer gebukt zult gaan, is klein.

U zult zeker geen innerlijk conflict ervaren als u tegen uw zin, maar met waardering voor de inspanningen van uw partner, de bittere groente naar binnen werkt.

Als je echter lang in tegenstelling leeft tot hoe je eigenlijk zou willen leven, misschien zelfs zonder dat je er van bewust bent, dan toont dat zich in je gezicht, zo schrijft redacteur Eric Haas. Opvallend voorbeeld in het artikel van Haas is SS-officier Adolf Eichmann. (U vindt de foto's op pagina 8). Daar waar zijn rechter gezichtshelft een zekere hardheid uitstraalt, doet de linker helft vermoeden dat de man zeer te lijden had onder zijn keuzes.

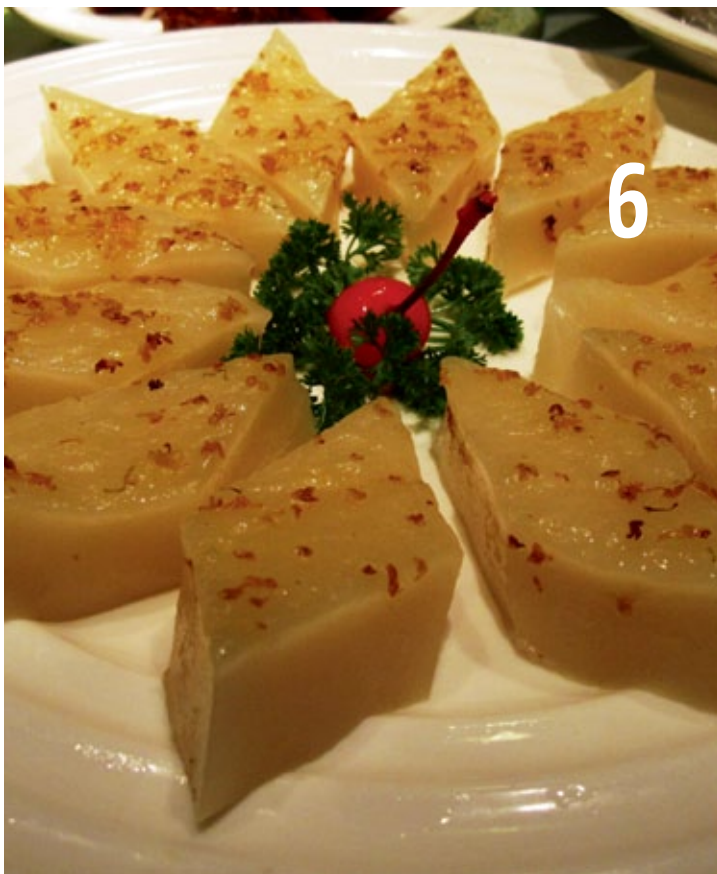
In de psychologie bestaat het concept van cognitieve dissonantie: wanneer ons gedrag strijdig is met onze overtuiging – wanneer twee cognities met elkaar in tegenstelling zijn – zullen wij er één aanpassen. Een langdurig innerlijk conflict kan immers niet blijven bestaan. Of het nu gaat om een keuze met betrekking tot een partner, een baan, een geloofsovertuiging of anderszins, op een zeker moment zullen wij ons er van overtuigen de juiste keus te hebben gemaakt. De enige andere mogelijkheid is ons gedrag aan te passen. En dat kan verregaande consequenties hebben, zoals het opzeggen van de baan, het verbreken van de relatie of het achter zich laten van een kerkelijke achtergrond.

Als redactie zijn wij niet onbekend met het fenomeen cognitieve dissonantie. Met regelmaat komt het voor dat de werkelijkheid van de deadline niet overeenkomt met de wens om nog wat meer tijd te hebben. We doen daarom alsof de deadline niet bestaat en stellen de werkzaamheden uit tot het aller-, allerlaatste moment. Dit geeft ons extra uitdaging, daar waar we kennelijk het werk op zich niet altijd als voldoende uitdaging ervaren.

Nu is mijn inschatting dat uitstelgedrag niet alleen bij ons als redactie voorkomt, maar ook aan u als lezer niet onbekend is. (Maar mocht u - volkomen tegengesteld hieraan - altijd keurig op tijd beginnen en klaar zijn, slaat u dan vooral het onderstaande stuk over). Via Joost de Maaré, redacteur van het tijdschrift Talent, ontving ik de tien onderstaande regels om het uitstellen te bevorderen. Wellicht kunt u er uw voordeel mee doen.

- 1 Begin nooit meteen, maar ga altijd eerst even wat anders doen.
- 2 Vraag je geregeld af of je er wel echt zin in hebt. Doe dit vooral aan het begin van een werkperiode.
- 3 Probeer te studeren/werken in een omgeving met veel afleiding.
- 4 Zeg nooit nee tegen mensen die je afleiden.
- 5 Bedenk dat het toeval is dat je sommige activiteiten niet uitstelt (bijvoorbeeld betaald werk) en studie-/vrijwilligersactiviteiten wel. Dit verschil geeft geen aanleiding om over na te denken.
- 6 Ga laat naar bed en zie maar wanneer je wakker wordt.
- 7 Laat alles voorgaan en zet studeren/de activiteit in kwestie op de laatste plaats.
- 8 Geloof in al je smoezen en schuif eventuele twijfel en zelfinzicht resoluut opzij.
- 9 In het geval je een tijdschema maakt:
 - Plan zoveel dat het niet haalbaar is;
 - Houd het plan vaag en onduidelijk.
- 10 Blijf (onrealistisch) optimistisch, want het valt allemaal wel mee en binnenkort ga je alles inhalen.

Bron: Universiteit Leiden

Koken en de Codex

15

Wetenschap 10

Marco Deurloo vertelt meer over de etymologie van het woord 'tegenstelling'. 'Het woord tegenstelling zelf had oorspronkelijk nog de letterlijke betekenis van een stelling tegenover een -daarmee onverenigbare - stelling.'

Persoonlijk 15

Redacteur Ingrid Touwslager wijdt ons in in de geheimen van de Codex Alimentarius. Dit initiatief van de Verenigde Naties zou zware beperkingen willen leggen op natuurlijke vormen van gezondheidszorg.

Arbeid 21

Zowel onder- als overpresteerders kunnen profiteren van coaching. Karina Meerman voelde twee coaches van hoogbegaafden aan de tand. 'Wat ik vaak zie is dat een hoogbegaafde een lichtende ster aan het firmament is die er zeker mag zijn, maar die niet niet alle aandacht naar zich toe hoeft te trekken.'

De drie gezichten van de mens 6

In het gezicht kunnen de tegenstellingen die zich binnen een persoon afspelen zichtbaar worden. Aan ons is de uitdaging om het één geheel te laten vormen.'

Hoogbegaafd en werk 25

De universiteit van Utrecht startte in 2012 een onderzoek naar hoogbegaafdheid en werkbeleving. 'Vijftig tot zestig procent van de hoogbegaafden vindt zichzelf geschikt voor een hogere functie.'

Een hoogbegaafde familie 28

In de Grote Kerk in Den Haag opent binnenkort een grootse en bijzondere tentoonstelling over vader en zoon Huygens. Michan Biesbroek neemt alvast een voorschot met zijn verhaal over deze bijzondere genieën.

Films 9

Column 10
Michan Biesbroek

Column 14
Ingrid Touwslager

Boeken 18

Muziek 20

Facts and Findings 24

Sudoku 30

De drie gezichten van de mens

Tegenstellingen blijken ook terug te vinden binnen de eigen persoon. Eric Haas begint bij het gezicht en legt aan de hand van enkele treffende voorbeelden uit welke invloed dit heeft op de interactie met uw omgeving.

Tekst: Eric J. Haas

In het begin van mijn carrière bij de ING Groep mocht ik deelnemen aan de leergang “Ik en de Anderen” bij management training centrum “De Baak” in Noordwijk. Deze leergang beoogt haar deelnemers inzicht te verschaffen in hun functioneren binnen de context van een organisatie: wie ben je zelf, wat zijn jouw sterke kanten en valkuilen, hoe interacter je binnen een groep, hoe kun je daarin bewuster en effectiever worden, etcetera.

linker gezichtshelft. Het resultaat was interessant en voor menigeen confronterend. De foto's onthulden verborgen delen, weggedrukte speelsheid, pijn, hardheid en vaak ook grote contrasten.

In die training leerde ik dat ieder mens meerdere gezichten heeft, in ieder geval dus drie: links (L), neutraal (N) en rechts (R)). De verschillen tussen links en rechts kunnen betrekking hebben op fysieke kenmerken, zoals rimpels, een neus die scheef staat en een mondhoek die aan één zijde meer omlaag gericht is. Echter, zelfs al is iemand fysiek perfect symmetrisch, dan nog hebben de twee gezichtshelften een wezenlijk andere uitdrukking. Het linkeroog kijkt anders naar de wereld dan het rechter.

De linkerhelft van een gezicht vertegenwoordigt onze meer introverte receptieve zijde. Het zuigt als het ware datgene wat het ziet naar binnen toe. De linkerzijde is verbonden aan het feminiene, aan het voelen, evalueren en beleven. Het is ook verbonden aan het verleden. Het rechteroog is verbonden aan onze extroverte kant. Het straalt naar buiten uit. Het is gekoppeld aan het denken, acteren, initiëren, het willen en aan de toekomst. Het is masculien en naar buiten gericht. Men geeft elkaar de rechterhand, terwijl men iemand het meest expressief naar zich toe kan wenken

Figuur 1 Uit: “Ontdekkingsstocht door de hersenen”, door William H. Calvin en George A. Ojemann, Uitgeverij Bert Bakker, 1995

Bij de intake werd van elke deelnemer een portretfoto gemaakt. In de eerste module werd duidelijk waarom: Van elke foto werden drie losse beelden gemaakt: één van het normale gezicht en twee gezichtsmontages gebaseerd op respectievelijk de rechter- en de

met de linkerhand. Hoe de linkerhand voelt, dat weten alleen worstelaars en geliefden, las ik in een kopie van een artikel over deze thematiek uit de zeventiger jaren.

Mensen kijken dominant naar de rechterkant van een gezicht en maken zich op basis daarvan een totaalbeeld van het complete gezicht. Met uitzondering van een enkele zuiver linkshandige wordt daarvoor de rechterkant van het gezicht gebruikt. Als wij onszelf aankijken in de spiegel krijgen wij dus een ander beeld voorgeschoteld van onszelf dan de ander. Want we zien onszelf niet zoals een ander ons ziet. Wij kijken dominant naar onze gespiegelde linkerzijde, die ons wordt gepresenteerd als de rechterzijde.

We zien onszelf niet zoals een ander ons ziet

Dat is mijns inziens tegelijkertijd de belangrijkste reden waarom veel mensen zichzelf niet herkennen op foto's, dan wel niet tevreden zijn met die beelden. Ze zien immers de andere kant van zichzelf terug; degene die zij zelf niet zien! Voor anderen is dat beeld juist volstrekt herkenbaar. Ik denk dan ook dat wanneer we foto's in spiegelbeeld afdrukken we onszelf wèl, maar anderen ons niet meer goed zullen herkennen.

Onze uitdaging is om de twee zijden te verbinden in een eigen geheel. Een te groot verschil of dominantie van de ene over de andere zijde kan een signaal zijn dat wijst op disbalans. Als dat zo is, kan het helpen te onderzoeken waarom van deze twee zijden één kant minder ruimte krijgt en te onderzoeken wat kan hel-

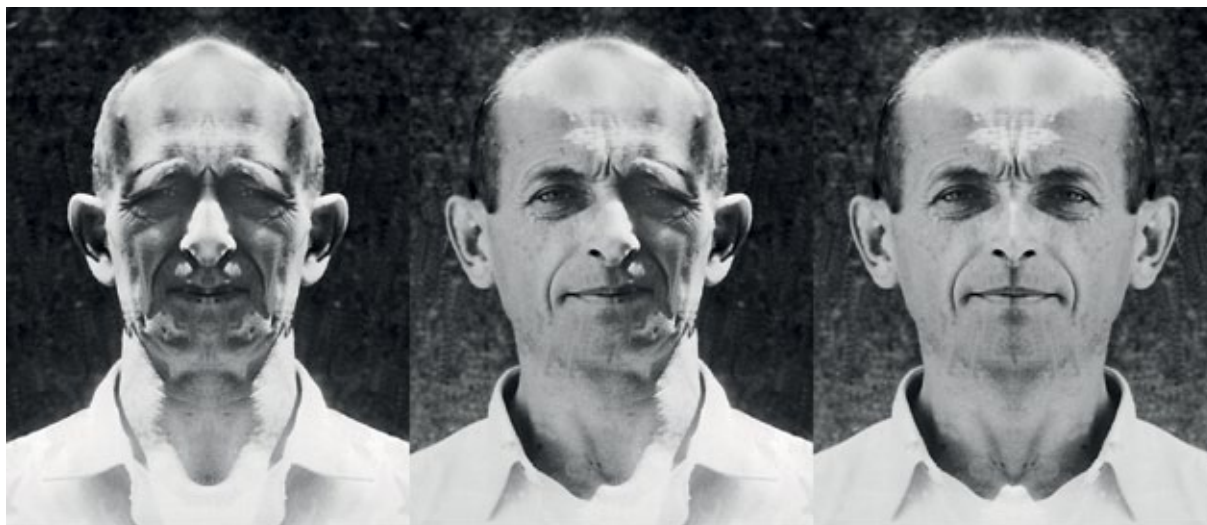
pen om eenheid te vormen. Een reis naar binnen dus. Het vermogen om gezichten te herkennen is verdeeld over beide kanten van de hersenen (in de slaapbeenkwabben). Het herkennen van emotie is echter toegewezen aan één zijde, waar de rechterslaapbeenkwab zich bevindt. Men heeft dat in een test kunnen vaststellen door mensen een gezicht voor te leggen met een sterk verschillende gezichtsuitdrukking op beide gezichtshelften. Bijvoorbeeld een gezicht dat rechts lacht en links somber kijkt. Het is een gegeven dat de linkerhelft van een netvliesbeeld naar je rechterhersenhelft worden gestuurd. Als de persoon rechts lacht (links voor de kijker) komt dat beeld dus in de rechterhelft binnen. Bij een doorsnee persoon is de rechterhersenhelft gevoeliger voor emotionele uitdrukkingen. De waarnemer zal denken dat de persoon lacht. Test u dit zelf maar eens!

Archetypen

Als het zo is dat wij met onze rechterzijde signalen de wereld in sturen die voortkomen uit de wil, dan is het interessant om te analyseren in hoeverre de linkerkant van een persoon (de gevoelskant) daar ook aan mee wil werken. Een groot verschil zou dan een voorspelling kunnen zijn voor problemen. Als je ego iets er door heen wil stampen maar je gevoelskant wil dit niet, dan is er sprake van een intern conflict. Als dat herhaaldelijk voorkomt en meer regel dan uitzondering is, is er voldoende reden tot ingrijpen. Dan wordt immers een deel van de persoon structureel genegeerd.

Ikzelf – en ik realiseer me dat ik me hier op glad ijs begeef aangezien ik psycholoog noch filosoof ben - relateer de 3 gezichten altijd aan de drie archetypen: de ouder (de rechterkant, alles wat we moeten; alle normen die we hebben gekregen, de ambities die we hebben, wat we willen laten zien), het kind (de linkerkant, alles waar we van dromen en waarnaar we verlangen) en het totale gezicht als de volwassene. Het door mij eerder aangehaalde artikel uit het blad Jonas ziet het precies andersom. Dat ziet de linkerkant als de ouder en de rechterkant als het kind. Oordeelt u zelf.

In zijn boek "De zaak 40/61" schreef Harry Mulisch over het destijds in Jeruzalem gevoerde proces tegen Adolf Eichmann, de beruchte SS-Officier die als één van de hoofdverantwoordelijken

werd gezien van de massamoord op de Joden tijdens de tweede wereldoorlog. Hij werd in 1962 schuldig bevonden, ter dood veroordeeld en geëxecuteerd.

In zijn essay toont Mulisch een beeldbewerking van Eichmann op basis van een foto uit 1960. Het toont het gehele gezicht, een bewerkte versie van de twee linker- en dat van de twee rechterdelen. Het linkerdeel toont een oude man die gebukt gaat onder het lijden. De rechter toont een harde kop, schijnbaar zonder geweten. De verschillen zijn enorm. Mulisch suggereert in zijn analyse dat de linkerkant van Eichmann de getuige is die lijdzaam heeft toegezien hoe de rechterkant zijn vernietigende werk kon doen.

Tussen zelfbeeld, ambitie en realiteit gaapt niet zelden een kloof

Maar al te vaak gaapt tussen zelfbeeld, ambitie en realiteit een kloof. Blader maar eens door jaarverslagen van (beursgenoteerde) ondernemingen en lees onder de kopjes strategie, missie en visie. Daar lees je de meest prachtige kreten; strofes over leiderschap, kracht en flexibiliteit. Iemand zegt bijvoorbeeld: “wij zijn een dynamische en flexibele speler op de markt voor totale constructie concepten”. Als klant zien wij echter een vermoeide, ietwat gezette timmerman met donkere cirkels om de ogen in een verformfaaide overall. Wat is nu waar?

Het kan natuurlijk ook andersom. Dat iemand te klein of te beperkt over zichzelf denkt. De mogelijkheid en kracht in zichzelf eenvoudigweg niet ziet. Of inmiddels wel een beeld heeft van die kracht en kwaliteit, maar nog niet de wegen vindt en kent om die te kunnen omzetten in resultaten. Mensen die worstelen met onbeantwoorde vragen, met gevoelens van eenzaamheid (ik ben anders, voel me raar, niet begrepen, heb geen aansluiting), onbewust en ongewild onderpresteren, sociaal wenselijk gedrag en dito carrières, etcetera.

Conditio sine qua non

Onze ware identiteit ligt besloten in de verbinding van de twee zijden. En het begint met het zien van beide kanten. Hier is veel meerwaarde te halen. Voor bedrijven is het kennen van identiteit, zelfbeeld en imago een conditio sine qua non voor het vaststellen van een degelijke missie, visie en strategie. Alleen als die goed staan, kan een organisatie op een duurzame en gezonde wijze bouwen aan haar toekomst en een zegen zijn voor de mensen die binnen haar context werken, dan wel met haar samenwerken.

Enmaal hier beland is het bruggetje naar leiderschap gemakkelijk gemaakt. Kijkt u goed

Onze ware identiteit ligt besloten in de verbinding van de twee zijden

naar onderstaande foto's en laat uw eigen gevoel spreken. Wat ziet u in deze persoon? Wat wil de gezichtsuitdrukking ons zeggen? Ziet u een kant die u niet eerder (bewust) gezien heeft? En indien de verschillen groot zijn, heeft u dat wellicht wel eens eerder onbewust waargenomen? En heeft dit mogelijk uw vertrouwen in de persoon beïnvloed? ■

erichaas@greenconcepts.nl

Eric Haas is redacteur van HiQuarterly. Hij studeerde Technische Bedrijfskunde (Strategisch en Innovatie Management) in Enschede en is werkzaam als conceptontwikkelaar en documentair fotograaf.

Het is interessant (en mogelijk ook confronterend!) om deze analyse ook op uzelf toe te passen. Dat kan relatief eenvoudig. U maakt een relatief egaal belichte foto (N) (NB iets dat bij de foto van Eichmann dus niet het geval is). Dat kan bijvoorbeeld goed met diffuus indirect licht (zoals aan de noordzijde van uw huis voor een raam) en tegen een egale achtergrond. Vervolgens bewerkt u deze foto met behulp van een eenvoudig fotobewerkingsprogramma tot twee geconstrueerde beelden (L, R). Voilá!

Filmrubriek

In de filmrubriek behandelen we twee films: een gerelateerd aan het thema en een actuele film. Deze keer duiken we in de wereld van Quentin Tarantino en Ben Wheatly. *Tekst: Bas Warmenhoven*

Tegenstellingen in beeld en verhaal

Let op: Ik heb geprobeerd bij het schrijven van dit artikel spoilers te vermijden. Mocht je nog niet alle films van Quentin Tarantino gezien hebben, dan is het eigenlijk beter om dat eerst te doen.

Wat mij betreft is er geen filmmaker die zo effectief gebruik maakt van tegenstellingen in zijn films als Quentin Tarantino. Personages van Tarantino leven in een "echte" wereld, waar het uitoefenen van macht van de één over de ander door het gebruik van geweld aan de orde van de dag is. Hoofdpersonen zijn mensen die in hun eigen wereld vastzitten in de bestaande machtsverhoudingen, maar de kans krijgen om hun kwelgeesten te grazen te nemen. Daar is moed voor nodig en in een aantal sleutelscènes in de film zien we de personages worstelen met die keuze. Tegelijkertijd bevatten veel verhaallijnen mythische personages die uitblinken in extreme vaardigheid (de karakters Pai Mei en Hattori Hanzo in het tweeluik Kill Bill, "The Wolf" in Pulp Fiction en Colonel Hans Landa in Inglourious Basterds), maar in sommige gevallen van hun voetstuk vallen en de film niet overleven.

Tarantino confronteert ook door het bewuste gebruik van kleuren in zijn beelden. Zien we in zijn debuut Reservoir Dogs een continue mix van zwart, wit en rood (mannen in pak met bloed erop), in de Kill Bills is het een extravaganza van kleurgebruik. Van een knalgeel trainingspak en een gele "Pussy Wagon" met roze letters tot een volledig besneeuwde tuin in de nacht (waarin dat trainingspak, inmiddels bebloed, weer een prachtige dissonant vormt).

Wat maakt de films -inclusief het recent verschenen Django Unchained- blijvend aantrekkelijk (naast het feit dat er elke keer weer een rolletje voor Samuel L. Jackson af kan) voor het grote publiek? Het toegewijde werk van een regisseur die zich tot in elk detail probeert voor te stellen hoe een bepaalde situatie er uit moet zien en dat als visueel en muzikaal spektakel presenteert. Hij blijft -ondanks zijn traditionele stijl (hij weigert digitale camera's te gebruiken)- een van de grootste vernieuwers in film. ■

Meer voorbeelden en interessante weetjes over Tarantino's films, plus het overzicht van al zijn werk, staan op http://wiki.tarantino.info/index.php/Main_Page

De prelude van een compromis

Sightseers

Zwarte humor was niet eerder zo leuk als in *Sightseers*. De personages, verzonnen en gespeeld door comedians Alice Lowe en Steve Oram, etaleren wat de Volkskrant terecht betitelt als “een feilloos oog voor lulligheid”. De film begint met Tina; een vrouw die jarenlang aan huis gekluisterd was vanwege het zorgen voor haar ziekelijke, maar vooral bezitterige moeder. Ze gaat een nieuw leven tegemoet als ze door haar vriend Chris wordt meegenomen op vakantie in eigen land. Nadat zelfs de potpourri (naast een flink aantal tassen en koffers) is ingepakt, gaat het stel op weg naar hun eerste stop: het trammuseum.

Vanaf daar neemt de film een interessante wending. Chris windt zich op over een mede-bezoeker van het museum die zijn afval achter zich op de grond gooit. Als ze het museum verlaten, rijdt hij de auto-caravancombinatie achteruit, waarbij de afval- weggooiende man onder de caravan terecht komt.

Tegen de politie vertellen ze dat het een ongeluk was. Al snel blijkt echter dat Chris een korter lontje heeft dan we dachten. Door zijn neiging iedereen die hem dwarszit of irriteert van het leven te beroven, komt de relatie van de twee onder grote spanning te staan.

Ondanks Chris' gewelddadige neigingen, wordt het leven op de camping verbeeld als de truttigheid ten top. Die truttigheid krijgt nog een extra dimensie als we Chris' fascinatie voor techniek, nieuwigheden en snuffjes ontdekken.

De ontknopning van het verhaal is even verrassend als logisch, als je terugkijkt op de opbouw van de film. Het geraffineerde aan *Sightseers* is dat hoewel de personages in- en in-Engels zijn, ze zo je burens zouden kunnen zijn. Hun eigenaardigheden en de hilarische situaties waarin ze terecht komen, maken de film geschikt om lang over na te praten.

Ben Wheatly maakte slechts één eerdere film die ook in Nederland werd uitgebracht: *Kill List* (2011). Te oordelen naar het enthousiasme van negen Mensa-leden die de film zagen op 13 februari jongstleden, zou *Sightseers* wel eens zijn doorbraak kunnen betekenen. ■

Een winterse zaterdagochtend op de redactie:

‘Wat dachten jullie van tegenstellingen?’ ‘Oh leuk!’ ‘Waarom dan?’ ‘Het is zo actueel, ik zie overal tegenstellingen op het moment. Of anders gezegd; polarisatie’. ‘Goed, maar concreet; wat kunnen we ermee?’ ‘Nou ja, wat dacht je dus van politiek? PVDA versus VVD?’ ‘Alpha versus Bèta? Vanwege die opmerking van Plasterk?’ ‘Er is een documentaire over Park Avenue in New York waar de rijksten en armsten van Amerika aan dezelfde straat wonen, misschien is dat wat?’ ‘Een infographic over alle tegenstellingen binnen de Mensa leden. Hobby’s, beroepen, man, vrouw, hetero, homo of anders, noem het maar op’. ‘Kennen we iemand die infographics kan maken dan?’ ‘Er heeft iemand gereageerd op de vacature die beeldend kunstenaar is, ik mail hem wel’. ‘Weet je wel hoeveel werk dat is?’ ‘Hmm, dus maar niet?’ ‘Wat dacht je van de opmaak van het nummer? Zwart, wit, licht, donker, dat soort dingen’ ‘Oh ja, zeker, leuk, moeten we doen’. ‘De tegenstellingen in één persoon lijkt me ook mooi. Er zitten heel veel tegenstellingen in hoe ik denk en wat ik doe’. ‘Ah ja, en dan voor het fotoportret bijvoorbeeld, dat we dat in beeld brengen, gaaf!’ ‘Iemand heeft ook een stuk ingezonden over de etymologie van het woord tegenstelling’. ‘Kijk, fijn zo’n initiatief. Maar is daar wel een artikel van te maken?’ ‘Dat anders als infographic doen?’ ‘Hopen dat die beeldend kunstenaar reageert dan maar’. ‘Ik heb nog niemand over humor gehoord, ironie en zo’. ‘Yin en Yang natuurlijk!’. ‘Ja, dat sluit wel aan op wat ik bedoelde’. ‘Wat dan?’ ‘Dat die tegenstellingen belangrijk zijn. We hebben tegenstellingen nodig om te groeien’. ‘Oeh, contrapunt in de muziek; geweldig zo’n tegenmaat! Als er iets is waarvan het bloed gaat stromen...’ ‘Ja, ja, ook goed inderdaad. Maar hoe dan ook, wat ik wilde zeggen; het gaat er niet zo zeer om dat we tegenstellingen tegenkomen, maar hoe we ermee omgaan. Zonder tegenstelling geen conclusie, zei Zeno al, niet waar?’. ‘Uh nee, dat ligt toch wel wat verfijnder dan dat’. ‘Oh, maar toch, ik denk dat het uitvinden van tegenstellingen ons als soort heel ver heeft gebracht’. ‘Hoezo?’ ‘Het is een hele effectieve manier om je gedachten te scherpen, ideeën te toetsen, het voedt de nieuwsgierigheid, daagt ons uit, zeg maar’. ‘Grappig om er zo over te denken’. ‘Hoor eens, wat is de definitie van een tegenstelling eigenlijk? Want donker is toch gewoon de afwezigheid van licht? Links en rechts uiteinden van het politiek spectrum?’ ‘Maar we gebruiken toch de hele tijd tegenstellingen?’

Michan Biesbroek

De etymologische kant van het verhaal

In de hoop onze lezers te stimuleren eens rond te kijken in de uitgebreide wereld van het ontstaan van talen, betekenissen en uitspraken, licht Marco Deurloo een tip van de sluier voor ons op aan de hand van het thema van dit nummer: tegenstelling. Een woord dat bestaat uit twee delen; tegen en stelling. *Tekst: Marco Deurloo*

Tegen

Het voorzetsel ‘tegen’ betekent: ‘in de andere richting, ten opzichte van, in strijd met, afkerig van’. In de vorige eeuw imiteerde men het accent van “boer” Koekoek met de woorden: “k weet nie wat het is, maar ik ben er teugen”. Het is een heel oud woord. Tegen is gevormd uit het voorzetsel te en jeghen. In verbinding met het voorzetsel te vormde zich op den duur een nieuw consonantcluster dat na verlies van de j resulteerde in t. De j was daarvoor al een g geweest, maar tijdens één van de vele klankverschuivingen die plaatsvonden in ons

taalgebied veranderde de letter g in het Oudnederfrankische woord gegin- naar een j. Zo ontstond het Middelnederlandse woord Jeghen wat ‘tegen, tegenover’ betekende zoals nu jegens. Te gaf aan in welke richting de handeling plaatsvond. De woorden tejeghen, jeghen en hun afleidingen tejeghens en teghens waren in het Middelnederlands nog synoniem. De vormen met ‘te-’, dat onbeklemtoond was, werden verkort tot tjeghen(s) en teghen(s), met zeer veel spellingvarianten en regionale verschillen in ontwikkeling.

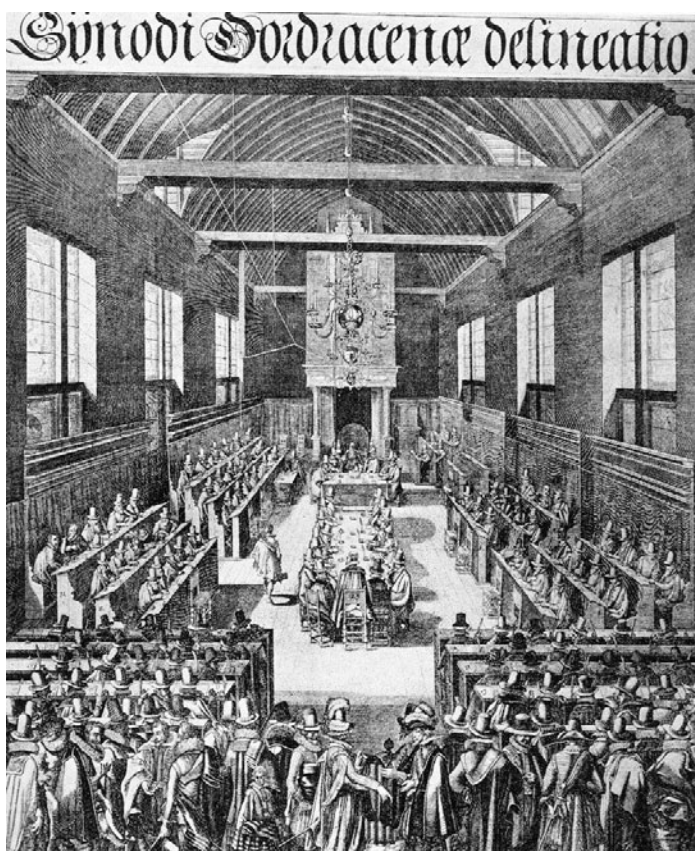
Pas veel later ontstond het betekenisverschil tussen tegen, tegens en jegens. Volgens Nicoline van der Sijs -hoogleraar Historische taalkunde van het Nederlands aan de Radboud Universiteit te Nijmegen- is het kunstmatig ingevoerd door zeventiende-eeuwse en latere grammatici. Zo “bepaalde” Nederlandse dominee, dichter en taalpurist Samuel Ampzing in zijn Taelbericht der Nederlandsche spellinge (1628) dat: “tegen gebruikt werd bij een ontmoeting (hij komt mij tegen), tegens bij vijandschap (hij is tegens mij) en jegens bij vriendschap (hy is jegens mij wel gesind)”. Tegens is inmiddels in de standaardtaal verouderd, maar het verschil tussen tegen en jegens wordt nog steeds gemaakt.

Voorbeelden van het Middelnederlandse te jeghen en varianten:

[s]ecgen minen wille ‘tegen mijn wil’,
te gegen uome quam sijn wijf ‘zijn vrouw kwam hem tegemoet’,
de grotste mesdaden die men cheghen dordine mesdon sal ‘
de grootste misdaden die men tegen de regels zal begaan’,
uersoenen chegen den graue ‘verzoeenen met (ten aanzien van) de graaf’
[allemaal tussen 1220–1240; VMNW]

Stelling

De ander helft van de tegenstelling is bijna net zo oud. Stelling komt uiteraard van stellen, oftewel plaatsen, beweren of veronderstellen. In het Middelnederlands betekende stellen ‘opstellen, opbouwen, plaatsen; vastleggen; in een bepaalde

De Dordtse Synode

toestand brengen'. De herkomst van het werkwoord stellen is niet helemaal duidelijk. Waarschijnlijk is het gevormd van stal in de oorspronkelijke betekenis 'stand, het staan' (Toll., FvW, Kluge, Pfeifer). De betekenis 'veronderstellen' kon ontstaan in verbindingen als 'Laat ons stellen dat ...' en 'laat ons dat bij wijze van proef als vaststaand naar voren brengen'.

Conclusie

Het woord tegenstelling zelf had oorspronkelijk nog de letterlijke betekenis van een stelling tegenover een -daarmee onverenigbare - stelling. Een goed voorbeeld hiervan is te lezen in de handelingen van de Synode van Dordrecht (1618-'19), ook de oudste bron die ik kon vinden. Daar tref je de achtereenvolgende stellingen "der Remonstranten" en bijbehorende tegenstellingen aan. Inmiddels is het woord dus wat van zijn oorspronkelijke betekenis afgeraakt, in tegenstelling tot jegens en -kent u het nog? – bejegenen. ■

Het VMNW (Vroeg MiddelNederlands Woordenboek) is een periodewoordenboek van het Nederlands van 1200 tot 1300.

Het MNW (MiddelNederlandsch Woordenboek) is een historisch beschrijvend woordenboek van 1250 tot 1550 van de taal in het gebied dat ongeveer samenvalt met het huidige Nederland en Vlaanderen.

Bij het samenstellen van dit artikel is gebruik gemaakt van de gegevensbanken van het Instituut voor Nederlandse Lexicologie (INL) en de Nederlandse Taalunie (NTU) en van de site van het kerkrecht.NL

Voorbeelden van het Middelnederlandsse stellen

in doe ... hare werc te ponte was ghestelt 'toen hun belegeringswerktuig op de juiste wijze was opgesteld',
bi consente uan den partien ... gheset ende ghestelt 'met instemming van beide partijen vastgesteld en vastgelegd', sal hi boven sijn ghestelt 'wordt hij bovenaan geplaatst (heeft hij voorrang)'

[Eerste twee voorbeelden tussen 1260 en 1300; VMNW, derde voorbeeld ca. 1410; MNW]

Hollen of stilstaan

Ik heb een zoontje van vier en een half jaar oud. Een schattig ventje dat erg wijs is voor zijn leeftijd. Hij maakt zich druk om onrecht in de wereld. Komt op voor de zwakkeren op school en piekert over de juf, omdat sommige kinderen brutaal tegen haar zijn. Hij loopt voor op zijn leeftijdsgenoten. Toen hij anderhalf was, las hij alle prijsjes in de supermarkt. Op zijn tweede kende hij alle automerken en verkeersborden uit zijn hoofd. Met tweeënhalve kende hij het abc en alle treinsoorten in Nederland. Niet omdat ik dat wilde, maar omdat hij dat wilde weten. Toen hij drie was, begon hij helemaal uit zichzelf te lezen. Inmiddels kent hij de teksten van zijn favoriete tv-programma's uit zijn hoofd en speelt hij daar toneelstukjes mee.

Niets aan de hand zou je zeggen. Zeer waarschijnlijk een lekker slim kind. Ik zou dit dan ook niet vertellen, als er geen rare tegenstelling zat in zijn gedrag. Want sinds augustus zit hij op school. En in tegenstelling tot thuis, laat hij daar niet zien wat hij kan en wil dat ook niet. Als ik hem vraag waarom hij niet gewoon tegen de juf zegt dat hij kan lezen, zegt hij dat dat zijn geheimpje is. Als ik zeg dat de juf het leuk zal vinden hem te zien lezen, wil hij er niet meer over praten.

Ik verbaas me er over dat zo'n klein kind al in staat is zich aan te passen aan de groep. Want ik ben er van overtuigd, dat dat is wat hij doet. En blijkbaar wordt dat ook van hem verwacht. Als ik bij de juf aangeef dat hij best meer mag doen zoals thuis, zegt ze dat hij vast alleen maar een paar letters kent van het spel dat hij dagelijks tien keer doet thuis. Want hij laat op school helemaal niets zien.

Ik heb het er voorlopig maar bij gelaten. Hij vindt het tot nu toe heel leuk op school en speelt graag met de andere kinderen. Nu zitten er gelukkig ook zesjarigen bij hem in de klas waar hij het goed mee kan vinden. Straks zit hij in groep twee en is hij zelf de oudste. Ik ben benieuwd hoe dat zal lopen. Gaat hij nog een jaar spelen leuk vinden? Ik hoop het. Maar misschien wordt een goed gesprek op school dan toch noodzakelijk.

ingrid.touwslager@mensa.nl

In 1962 werd door de Verenigde Naties de Codex Alimentarius opgericht. Het doel van de organisatie was het beschermen van de volksgezondheid op internationaal niveau. Tegenwoordig representeert de Codex achtenegentig procent van de wereldbevolking. Ontwikkelingen in het afgelopen jaar hebben de Codex onder de aandacht van het grote publiek gebracht. *Tekst: Ingrid Touwslager*

De laatste jaren komen steeds meer producten op de markt die claimen een gunstig effect op de gezondheid te hebben: de zogenaamde functionele voedingsmiddelen en voedingssupplementen.

De veiligheid en de onderbouwing van deze gezondheidsclaims werden tot voor kort niet verplicht getoetst vóór toelating van het product op de markt. Om te voorkomen dat consumenten gezondheidsrisico lopen of misleid worden door onterechte of vage claims, is de

De richtlijnen van de Codex oefenen directe invloed uit op het overgrote deel van de wereldbevolking

wetgeving aangepast. Per 14 december 2012 is het verplicht te voldoen aan één van de tweehonderdtweëntwintig gezondheidsclaims, vastgesteld door de Codex Alimentarius. Gezondheidsclaims zijn vergunningsplichtig en moeten voortaan wetenschappelijk bewezen worden. Producenten van voedingsmiddelen en -supplementen konden hun gezondheidsclaims tot begin 2008 ter goedkeuring voordragen bij de Commissie van de Codex. Uiteindelijk legde de Commissie vierduizend voorstellen voor aan de EFSA (European Food Safety Authority). De EFSA beoordeelde de vierduizend claims en gaf groen licht aan tweehonderdtweëntwintig wetenschappelijk bewezen claims, gebaseerd op klinische trials. Dit lijkt een goede zaak. Toch heeft

GROTE voedselboek

Ontwikkelingen in de voedselindustrie

deze nieuwe wetgeving veel stof doen opwaaien. Inmiddels zijn uitvoerige complottheorieën rondom de farmaceutische industrie uitgewerkt, zijn petitie's opgemaakt tegen de wetswijziging, gaan websites in de sector gezondheid offline i.v.m. mogelijke torenhoge boetes en claimen journalisten dat ze worden beperkt in hun vrijheid van meningsuiting. Wat is er nu precies aan de hand?

Dubieuze rol

De rol van de Codex zou dubieus zijn. De Wereldhandelsorganisatie (WTO) gebruikt de Codex steeds meer als maatstaf bij de arbitrage van internationale handelsgeschillen met betrekking tot voedsel. Het gevaar om betrokken te worden bij een geschil maakt het aannemen van de normen van de Codex min of meer verplicht. De richtlijnen van de Codex oefenen daarom directe invloed uit op het overgrote deel van de wereldbevolking. Gezien de huidige ontwikkelingen wekt dit veel weerstand en zorgen op. Met name omdat in geval van geschillen de normen van de Codex gelden, en niet zozeer de Nederlandse of Europese wetgeving.

De Codex zou zware beperkingen willen leggen op natuurlijke vormen van gezondheidszorg. Volgens velen zou de wet een extra poging zijn van de farmaceutische industrie om alle natuurlijke middelen buitenspel te zetten. Aanleiding voor deze stellingname zijn twee clausules in de wetgeving. De tiende clausule stelt dat de Commissie van Codex enkele ingediende gezondheidsclaims heeft ontvangen die nadere evaluatie behoeven, voordat de Commissie in staat is om zijn mening met betrekking tot de onderbouwing van deze claims naar buiten te brengen. Deze claims houden verband met kruiden en 'botanische stoffen'. Deze stoffen zullen niet worden goedgekeurd totdat deze evaluaties zijn afgerond. De twaalfde clausule bepaalt dat er 'geen gezondheidsbeweringen worden toegestaan, tenzij deze door de EFSA zijn on-

derbouwd met een gunstige evaluatie' en dat er 'geen oorzakelijk verband kan worden gelegd tussen de claim en een voedingsmiddel of een van de onderdelen daarvan, tenzij goedgekeurd'. Gevolg van clausule 10 en 12: indien er geen wetenschappelijk bewijs is geleverd voor de werking van een supplement, mag er nog wel over de werking ervan geschreven worden, maar mogen daarbij geen producten aangeboden worden of mag op geen enkele manier (direct of indirect) verwezen worden naar het product. Dat betekent dat er op verpakkingen en in bijsluiters van homeopathische middelen niet langer vermeld mag worden waarvoor ze gebruikt kunnen worden. Fabrikanten kunnen de consument dus niet meer via een disclai-

Zo wordt de alternatieve sector buitenspel gezet

mer volledig informeren over de werkzaamheid.. Hiermee dreigt de wetgeving zijn doel voorbij te schieten om consumenten duidelijke, betrouwbare informatie over een product te geven. En zo wordt de alternatieve sector buitenspel gezet, aldus de critici.

In de oorspronkelijke EU-verordening staat uitdrukkelijk vermeld dat de schrijvende pers, voorlichting, etc. wordt uitgezonderd van de nieuwe regelgeving. Echter, de NVWA (Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit) gaat iets te voortvarend aan de slag en past het begrip "commerciële uiting" te breed toe. Een bericht én een advertentie over hetzelfde product in één tijdschrift of op één website (of links naar andere websites) worden gezien als één commerciële uiting. Overtredingen worden streng bestraft met astronomische boetes van minimaal 30.500 euro. Websites of journalisten die op welke manier dan ook uiting geven aan een verband tussen een voedingsmiddel of –supplement en gezondheid, zijn strafbaar. Hierdoor zijn verschillende tijdschriften en websites over levensmiddelen en gezondheidsproducten in de problemen gekomen.

In de Codex is vastgelegd dat voedingssupplementen ten minste vijftien procent van de aanbevolen dagelijkse hoeveelheid vitamines en mineralen moeten bevatten. Echter, in de Codex is ook vastgelegd dat overmatige consumptie van bepaalde vitamines en mineralen schadelijk kan zijn. Vitamines en mineralen moeten daarom zeer laag gedoseerd worden, waardoor de werkzaamheid nagenoeg nihil is. Deze lage dosering zal geen enkel effect hebben op het immuun systeem en de weerstand. Gevolg is volgens velen, dat de verkoop van genezende gezondheidsproducten het exclusieve domein van de farmaceutische industrie zal gaan worden.

Medicijn of voedingsmiddel?

Het lijkt er op dat sommige stoffen op basis van verkeerde argumenten en disproportionele evaluatieprocedures zijn afgewezen door Codex. Andere stoffen zijn beoordeeld alsof het om medicijnen ging in plaats van voeding en diverse autoriteiten lijken te hebben geoordeeld over het al dan niet bewezen zijn van een gezondheidseffect. Onder de afgewezen stoffen bevinden zich typische voedingssupplementen, maar ook stoffen met veel bredere toepassingen, zoals CLA, bètacaroteen en actieve stoffen uit fruit. Overigens, het subtiele verschil tussen gezondheidsclaims ("Vitamine D draagt bij aan de instandhouding van sterke botten") en medische claims ("Vitamine D draagt bij aan de versterking van botten") is ook een probleem. Bij een medische claim valt een voedingsmiddel ineens niet meer onder de warenwet maar onder de geneesmiddelenwet, waar nog veel strengere eisen en beperkingen gelden.

Strijdige marktontwikkelingen

Gek genoeg zijn er ondanks de wereldwijde invoering van de Codex-normen allerlei ontwikkelingen gaande op de markt die hier haaks op staan, maar blijkbaar oogluikend toegestaan worden. Grote farmaceutische concerns en andere commerciële conglomeraten lanceren producten die schoonheid en gezondheid van binnenuit zouden bevorderen. Zo zijn er in Frankrijk drankjes op de markt gebracht die claimen het haar en de nagels te versterken, de huid te verfriaaien en de vitaliteit te verbeteren. In Groot Brittannië wor-

den marshmallows verkocht die geïnjecteerd zijn met 3000 mg collageen (een stof die de elasticiteit van de huid bevordert) en daardoor beloven cellulitis te verminderen. In Amerika, maar sinds kort ook in Europa, is een eetbare deodorant een grote hit. Het is een snoepje dat rozenolie en geraniol bevat, stoffen die het lichaam niet kan afbreken en daardoor langzaam worden uitgescheiden door de huid, waardoor het lichaam zes uur lang naar rozen ruikt. Deze ontwikkelingen, met name omdat ze zo commercieel van aard zijn én zich afspelen binnen de farmaceutische industrie, zijn volgens velen verontrustend en tegenstrijdig t.o.v. de normen van de Codex.

Ophef ontstaat dus met name vanwege de beperkingen die opgelegd worden aan de alternatieve gezondheidssector en de journalistiek. Echter, de Codex veroorzaakt ook onrust op het gebied van biologisch voedsel. In sectie vijf van de Codex richtlijnen wordt goedkeuring verleend aan het opnemen van Ethyleen voor productie, verwerking, etikettering en verkoop van biologisch geproduceerd voedsel. Ethyleen wordt gebruikt om fruit en groente kunstmatig te laten rijpen terwijl het vervoerd wordt. De goedkeuring van het gebruik hiervan op biologisch voedsel zou een verontrustende stap kunnen betekenen in de richting van een door

Koken met tegenstellingen

Ook in de keuken kom je tegenstellingen tegen. Een evenwichtige maaltijd componeer je met verschillende en soms juist tegengestelde bereidingswijzen. Groenten - blad-, wortel-, vrucht en zaadgewassen die op het eerste gezicht niet samen passen, vullen elkaar aan en brengen een maaltijd in balans. Kleur speelt een belangrijke rol. Ook botsende smaken gaan vaak goed samen: zoet, bitter, zout, zuur, scherp. Bij de bereiding kun je een keuze maken uit koken, blancheren, stomen, stoven, bakken, frituren en braden. In een goede maaltijd kunnen alle nuances worden geproefd.

Olijvencake is een typisch bijgerecht van tegengestelde elementen.

de WTO gedwongen acceptatie van dezelfde dubieuze onnatuurlijke landbouwpraktijken die reeds voor niet-biologisch voedsel gebruikt worden. Dat, opgeteld bij het feit dat biologisch zaad in tegenstelling tot genetisch gemodificeerd zaad niet gepatenteerd kan worden, veroorzaakt veel onrust.

Het wetenschappelijke comité dat de Codex ondersteunt (JECFA) heeft vastgesteld dat het gebruik van de natuurlijke hormonen testosteron, oestradiol en progesteron ter bevordering van de groei veilig zou zijn. Producten afkomstig van dieren die met deze hormonen zijn behandeld, zouden dus veilig zijn om te eten. Ook

om de veiligheid en houdbaarheid van voedsel te verhogen. Daarbij wordt ioniserende straling door het voedsel geleid om zo micro-organismen te doden die voedselbederf of ziekten bij plant, dier of mens kunnen veroorzaken. Nederland staat ionisering toe voor o.a. gedroogde aromatische kruiden, specerijen en plantaardige kruiden, gedroogde vruchten, peulvruchten, gedehydrateerde groenten, graanvlokken, garnalen, vlees van pluimvee en ei-producten. Ioniserende straling kan kankerverwekkend zijn. Biologische producenten willen daar verre van blijven.

Europees pionier

Betekent bovenstaande dat we worden gemanipuleerd door de geneesmiddelenindustrie? Is het einde van natuurlijke geneesmiddelen en biologische voeding in zicht? Bovenstaande feiten zijn op zijn minst verontrustend. De vraag is waarom de Nederlandse politiek

'De vraag is waarom de Nederlandse politiek ervoor gekozen heeft Europees pionier te zijn in het navolgen van de Codex richtlijnen'

van twee niet-natuurlijke hormonen, zeranol en trenbolon, stelt JECFA dat het gebruik ervan in runderen veilig is. In de EU en dus ook in Nederland is het gebruik van hormonen ter bevordering van groei of melkgift verboden. Echter, zoals al eerder aangegeven; in handelsgeschillen zal de Codex gevolgd worden.

De Codex richtlijnen oordelen dat doorstraling van voedsel geen gevaar vormt voor de gezondheid. Voedsel doorstraling is een techniek

ervoor gekozen heeft Europees pionier te zijn in het navolgen van de Codex richtlijnen. Nederland loopt namelijk voorop in de invoering van de Codex. De regering in Duitsland heeft de Codex nog niet geratificeerd. De natuurgeneeskundige branche voert daar vrijheidsstrijd voor haar tradities. Hebben we hier met z'n allen zitten slapen? Of zijn we nauwelijks geïnformeerd? ■

Bronnen: Nederlandse Voedsel en Waren Autoriteit, Codex Alimentarius, Netwerk Vitale Landbouw en Voeding, RIVM, Earth Matters

Voor 1 cake of 12 muffins

Ingrediënten

220 gr bloem
2 tl bakpoeder
1 tl zuiveringszout
2 el Provençalse kruiden
peper en klein beetje zout
150 gr fijngesneden zwarte en/of groene olijven
50 gr fijngesneden gedroogde tomaten
100 gr geraspte courgette of andere groente
2 tenen geperste knoflook
80 ml olijfolie
100 ml droge witte wijn
1 el wijnazijn
(soja)melk of bouillon

Bereiding:

1. Meng alle droge ingrediënten.
2. Meng de olijven, gedroogde tomaat en de groenten.
3. Meng de olie met de wijn en de azijn en roer dit door het meelmengsel.
4. Voeg de olijven, tomaten en groentes toe. Meng kort en rustig.
5. Voeg zoveel (soja)melk of bouillon toe dat deeg net vochtig is.
6. Vet een cakeblik in en leg op de bodem een strookje bakpapier. Stort het deeg in de vorm.
7. Bak in een voorverwarmde oven de cake op 180° C gedurende 30-35 minuten.

Boeken over een 4-urige werkweek, primitieve beschavingen, black swans en meer; Edu Braat vond ze en bespreekt waarom ze de moeite waard zijn om tijd in te steken. Tekst: Edu Braat

Word levensgenieter!

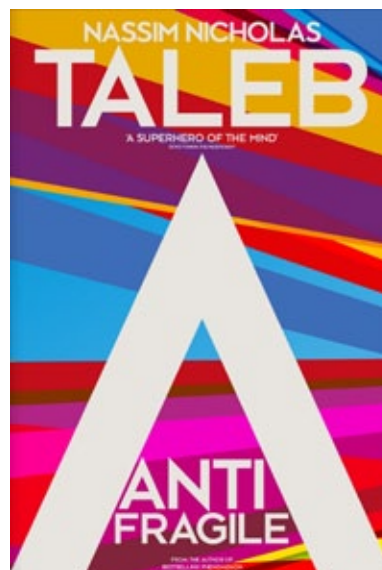
Antifragile: Things That Gain From Disorder

Nassim Nicholas Taleb

Een van de weinigen die niet verbaasd was over het uitbreken van de financiële crisis was Nassim Taleb, die er *The Black Swan* over schreef. De centrale gedachte van dat boek is dat dingen die erg onwaarschijnlijk (en inherent onvoorspelbaar) zijn, doorgaans stelselmatig genegeerd worden. Met alle gevolgen van dien. Als zo'n Zwarte Zwaan zich toch aandient, is niemand er op voorbereid. In zijn huidige boek gaat hij een paar stappen verder. Hij legt uit waarom we onzekerheid en risico beter kunnen omarmen, en in plaats van te focussen op robuustheid van systemen (die maakt dat ze intact blijven tot er een Black Swan opduikt) beter kunnen proberen antifragiele (ik weet er geen goed Nederlands woord voor) systemen te bouwen die flexibel zijn en ruimte

laten voor aanpassing. Mij sprak ook erg aan hoe hij visualiseert dat als je heel veel data verzamelt (de Big Data die zo in de mode is momenteel) het bruikbare effect snel gaat afnemen. Hoe meer data, des te meer ruis en al snel zie je door de bomen het bos niet meer en treden er allerlei toevallige patronen en correlaties op die significant lijken maar het niet zijn. Als je beter wilt begrijpen waarom bankiers, politici en andere kopstukken er zo'n potje van maken en maar aan blijven modderen: lees dit boek. Provocatief maar belangrijk en door toppers uit diverse wetenschappen als baanbrekend ontvangen.

Het boek gaat o.m. ook over de aard van complexiteit en wie daar meer van wil weten, verwijs ik graag naar

de net begonnen gratis online cursus (Introduction to) Complexity 101 van het Santa Fe Institute, het belangrijkste kennisinstituut op dit gebied. ●

Antifragile: Things That Gain From Disorder (2012). Nassim Nicholas Taleb. ISBN 1-4000-6782-0

Quora:

How do I get over my bad habit of procrastinating

Tot slot nog een mooie link (met dank aan Ton Bil die me er op attendeerde) voor de velen onder ons die worstelen met procrastinatie; de neiging dingen uit te stellen tot morgen (manana) of tot op het laatste moment, gepaard met stress en schuldgevoel. <http://www.quora.com/Life-Advice/How-do-I-get-over-my-bad-habit-of-procrastinating>

Lees wat men er op Quora over schrijft: heel inzichtelijk en bruikbaar. Mij sprak vooral het beeld van Rex en Albert aan die aardig overeenkomen met wat Kahneman in *Thinking, Fast and Slow* aanduidt als Systeem 1 en 2. En zoals ik eerder van Kahneman opstak dat Albert/Systeem 2 niet meer is dan een adviseur zonder daadkracht en/of een idee hoe het dan wel zou moeten, zo werd me hierdoor duidelijk hoezeer Rex/Systeem 1 erover waakt dat we ons niet te veel verliezen in abstracties maar in contact blijven met onze primaire, persoonlijke fysieke en emotionele behoeften. Zin maken als je die niet hebt (heel Calvinistisch) is niet altijd een goed idee, misschien is het beter om eerst Rex aan zijn trekken te laten komen, dan komt de zin vanzelf wel weer. ●

Carpe diem!

The 4-hour Chef

Timothy Ferriss

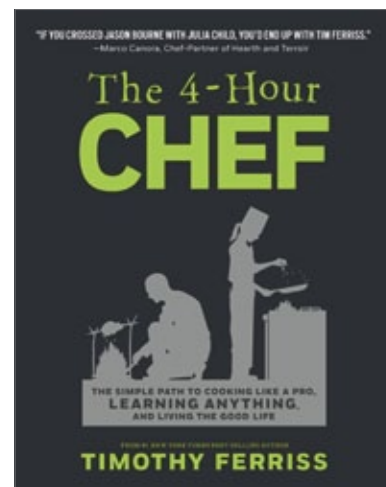
Ferriss werd een paar jaar geleden wereldberoemd met zijn *The 4-Hour Workweek*, barstensvol bruikbare tips om je arbeidsuren drastisch te reduceren. Resultaat: veel meer tijd voor de leuke dingen in het leven, lanterfanten, spelen en intens sociaal verkeer met je dierbaren. In dat boek ontpopte hij zich als een efficiencyfreak die zich de meest uiteenlopende dingen in recordtempo eigen weet te maken. Zijn methode komt neer op alles schrappen wat overbodig is en focussen op de essentie. Niet tienduizend uur investeren voor je top expert wordt; dat kan vaak ook in een paar weken of maanden. Talen leren, nationaal kickbokskampioen worden in China, een supergeheugen ontwikkelen (lees ook *Het geheugenpaleis* van Joshua Foer), de wereldtop

bereiken in tango dansen, succesvol ondernemen, bestsellers schrijven; Ferriss deed het allemaal zelf in up-tempo.

In 2010 volgde *The 4-Hour Body*, waarin zijn principes toegepast worden op voeding en lichaamstraining met als beloning een superconditie en fantastische seks. Ook weer een groot succes. En nu is er dus een dik boek over hoe je, via veertien zorgvuldig samengestelde maaltijden die niet meer dan vijf tot twintig minuten bereidingstijd vergen, letterlijk in vier uur een geweldige kok kunt worden. Hoewel er van 'echte' (tienduizend uur) experts op sommige van zijn trucs veel (en terechte) kritiek is als dat ze veel te simpel, niets nieuws of gewoon onzin zijn (lees de recensies op amazon.com) en hij vaak nogal van de hak op de tak springt (wat de leesbaarheid niet bevordert), zet hij je wel aan het denken met zijn frisse ADHD-achtige aanpak (een mooi contrast met de gedegen benadering).

Dat maakt het, samen met de vele extra's (niet allemaal even relevant), voor mij de aanschafprijs dik waard. Zie zijn boeken maar als een soort wiki's in boekvorm, dan haal je er het meeste uit. ●

The 4-hour Chef (nov. 2012). Timothy Ferriss. ISBN 0-547-88459-1

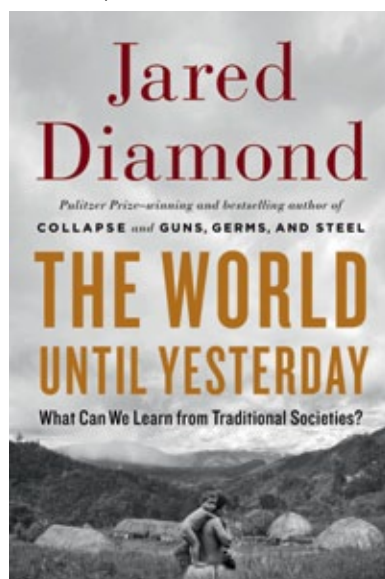
The World Until Yesterday

Jared Diamond

De nieuwe VARAserie *De Wereld Leert Door* die afgelopen januari startte, trekt inmiddels (slechts) 150.000 kijkers. Hoewel ik zowel het initiatief als de vorm (compacte interviews van 12 minuten) toejuich, kan ik me wel voorstellen dat deze kijkjes in de wereldjes van allerlei wetenschappelijke onderzoekers niet erg aanslaan. Te kort, te anekdotisch; daar blijf je niet voor thuis. In contrast daarmee begrijpt de EO beter hoe het kijkvolk te behagen: de eerste aflevering van de prachtige BBCserie *Africa* was goed voor bijna twee miljoen kijkers. De inmiddels zesentachtigjarige producer David Attenborough en zijn crew slagen er keer op keer in om hun opnames te monteren tot aangrijpende verhalen (waar je niet zo bij na hoeft te denken zoals bij DWLD ;+) over de dagelijkse strijd om het

bestaan van dieren in het wild in exotische landschappen. Daar lusten we wel pap van.

Iemand die iets soortgelijks doet, maar dan over hoe mensen in die omstandigheden overleven, is de evolutionair bioloog professor Jared Diamond. Hij maakte eerder furore met

Guns, Germs & Steel (een geweldig boek) en *Collapse*, beide over (oorzaken van) opkomst en ondergang van beschavingen. In zijn nieuwe boek onderzoekt hij primitieve tribale samenlevingen. Hoe men in die kleine gemeenschappen omgaat met allerlei levenskwesaties levert niet alleen boeiend materiaal op maar stemt ook tot nadenken. Veel 'primitieve' gebruiken zijn bij nader inzien gelijkwaardig en soms beter dan wat in onze Westerse massamaatschappij gangbaar is geworden. In het slothoofdstuk bespreekt hij voor- en nadelen van beide systemen en laat zien dat je de best of both worlds kunt verkrijgen door ze te integreren. Dat gaat richting de Nieuwe Maatschappij die nu wereldwijd aan het evolueren is, van competitie tot collaboratie. Daarover een volgende keer meer. ●

The World Until Yesterday: What Can We Learn From Traditional Societies (nov 2012). Jared Diamond. ISBN 0-670-02481-3.

Jóhann Jóhannsson – Fordlândia

Tussen utopie en realiteit

Tekst: Eric J. Haas

Fordlândia is een plaat uit 2008 van de IJslandse componist Jóhann Jóhannsson (19-9-1969). Album en componist ontdek- te ik eigenlijk bij toeval, struinend op het internet. De muziek maakte direct indruk op mij. Misschien waren het de minimalistische maar toch melodieuze klanken; het klassieke idioom met een toch geheel eigentijds karakter? Waren het de melancholie en flarden van krankzinnigheid die ik er in proefde? Of de herkenbare spanning tussen een fantastisch idee en de weerbarstigheid van de realisatie? Het vechten tegen muren, het je leeg gestreden voelen maar toch doorgaan omdat het heilige vuur maar niet uitgaat, omdat de droom te groot, te mooi en te echt is?

Het album Fordlândia gaat over de tegenstellingen tussen droom en werkelijkheid; over utopisten die alles op alles hebben gezet om te slagen en jammerlijk mislukten. Opnames voor de plaat vonden plaats in IJsland en in Praag, onder meer met een vijftigkoppig strijkorkest. De muziek is filmisch, minimalistisch en combineert symfonische klanken met gemixte elektronica.

De titel van het album verwijst naar de rubberplantage die Henry Ford eind twintiger jaren liet bouwen op 10.000 km² land aan de oever van de Rio Tapajós, diep in het Braziliaanse Amazonegebied. Ford wilde hiermee onafhankelijk raken van de Britten, die de prijs van rubber opdreven. Vanaf de start was het project echter een totale misleun. Het land was te heuvelachtig en onvruchtbaar voor

rubberproductie. Daarnaast hadden Fords ingenieurs geen enkel verstand van tropische agricutuur. De rubberbomen werden verkeerd geplant en werden een makkelijke prooi voor allerhande insecten, plagen en overstromingen. Vervolgens kwam het inheemse personeel fel in opstand. Ze weigerden volgens de strikte Amerikaanse regels te werken (overdag onder de brandende middagzon), te eten (hamburgers en cola als dagelijks menu, verbod op alcohol) en zich te kleden (uniformen en verplichte zichtbare identiteitsplaatjes). Uiteindelijk moest het Braziliaanse leger er in 1930 aan te pas komen om deze opstand in de kiem te smoren. De uitvinding van synthetisch rubber velde vervolgens het definitieve doodvonnis en kleinzoon Henry Ford II trok in 1945 voorgoed de stekker uit het project. Inmiddels heeft de natuur in Fordlândia het heft terug in handen genomen...

In zijn muziek verbeeldt Jóhannsson de grootsheid van de droom, zoals die van Ford, en de verbeterheid van het najagen ervan. Het toont de leegte als de zaak in elkaar stort, maar ook de berusting van de onontkoombare realiteit. De muziek is dreigend, aanzwellend, soms zelfs buitenaards en huiveringwekkend, maar komt dan in lange lijnen weer stil te liggen; tot rust. De klanken van het pijporgel vermengen zich met die van gitaren en aanzwellende strijkers... Met zware logge laarzen baan je je een weg door die verlaten stad in de jungle, langs ruïnes van fabrieken en scholen, overwoekerde golfbanen, wegen en ingestorte gebouwtjes waar ooit barretjes en bordelen huisden...

Fordlândia komt als thema verschillende malen terug. Maar de plaat vertelt ook over andere waanzinnige plannen, gekken en geesten. Zoals over een autodidactische raketbouwer die overdag werkt aan de bouw van een ruimteraket maar 's avonds occulte rituelen leidt voor de geheime Orde van de Oriëntaalse tempel.

Al met al genoeg stof voor een avondje muziek, een persoonlijke introspectie en een sprong in de geschiedenis waarbij de sites van Jóhannsson en Wikipedia beide ondersteunend zullen blijken.

DE BALANS TUSSEN TE VEEL EN TE WEINIG

Twee coaches uit het bedrijfsleven praten ieder over een aspect van presteren.

Arnout Mostert laat zijn licht schijnen op onderpresteren bij hoogbegaafden, terwijl Reinout Kalleveen als coach van CEO's (Chief Executive Officers ofwel eindverantwoordelijken) juist veel te maken krijgt met overpresteerders. Beiden kunnen van elkaar leren. Tekst: Karina Meerman

Arnout Mostert en Reinout van Kalleveen zijn beiden coach in het bedrijfsleven. Zij worden ingehuurd door organisaties en begeleiden dus geen individuen op therapeutische basis. Coaching is, aldus Wikipedia, een vorm van persoonlijke begeleiding op basis van een gelijkwaardige één-op-één-relatie. Het is geen therapie, hoewel therapie een onderdeel kan zijn van coaching. Binnen de werkomgeving is het vrijwel altijd het begeleiden van iemand met een specifiek doel voor ogen: het vergroten van bepaalde vaardigheden, het bewegen in een andere richting, beter omgaan met veranderingen.

DE 9 KLASSIEKE COMPETENTIES VAN DE LEIDINGGEVENDE

1. Ondernemen
2. Presteren
3. Beïnvloeden
4. Organiseren
5. Vertrouwen wekken
6. Relateren
7. Analyseren
8. Transformeren
9. Veerkracht tonen

De missie van Arnout: "Bouwen aan inzicht in mogelijkheden voor jezelf, je personeel, je organisatie, en het implementeren van deze inzichten in je dagelijkse werkzaamheden. Hierdoor kun je met meer plezier betere resultaten behalen."

Coachen is het aanleren van een alert zelfbewustzijn

De visie van Reinout: "Coachen is het aanleren van een alert zelfbewustzijn. Je realiseren hoe je in elkaar steekt en hoe je dat kunt aanwenden of ontwikkelen."

WANNEER PRESTEREN ONMOGELIJK LIJKT

met Arnoud Mostert

Waarom herken jij de onderpresteerder?

Het is een lijst met signalen, maar wat ik vaak zie is dat een onderpresteerder een redelijk eenzame of eentonige taak heeft in het bedrijf, terwijl hij privé enorm enthousiast bezig is met uiteenlopende zaken zoals kunst, muziek, astronomie, geschiedenis. Hij goochelt misschien met complexe cijferreeksen of doet diepgaand onderzoek naar een bepaald onderwerp. De scheiding tussen werk en privé houdt hij bijzonder strikt in stand. Dat is een ijzeren gordijn; er is geen enkele wisselwerking tussen die twee werelden omdat hij zich niet realiseert dat er eenheid kan zijn tussen de twee.

Waarom gaat iemand niet gewoon wat meer doen op het werk?

Omdat hij dat niet kan. Het is geen onwil, maar onvermogen. Vaak leert een onderpresteerder op de middelbare school al dat hij zich kan beschermen tegen falen door zo min mogelijk te doen. Die cyclus is bekend. Omdat de hoogbegaafde gemakkelijk informatie opneemt, leert hij vaak niet te leren. De stof wordt lastiger en hij begint slechte cijfers te halen. Dan komt hij in een neerwaartse spi-

raal. Totdat de wil om te doen, is verdwenen. Het is dus geen luiheid, maar het niet meer kunnen komen tot de mogelijkheden van groei of ontplooiing.

Wat kan een onderpresteerder zelf doen?

Wanneer mensen werk en privé meer gaan mengen, leidt dat meestal tot groter werkplezier. Het is voorzichtig proberen hoe de rijkheid aan keuzes uit het privéleven en de complexiteit van de hobby's ook een plaats kunnen hebben op het werk. Ga ook praten met je leidinggevende en denk niet dat je een zeur bent. Een werknemer die op de juiste plek zit, is ook een voordeel voor de organisatie. Mocht je nu een manager hebben die zich snel bedreigd voelt, zoek dan iemand in de organisatie die je wel begrijpt of neem contact op met personeelszaken. In mijn ervaring is het management echter vaak genegen om verder te kijken naar mogelijkheden, zeker wanneer men inziet dat dit de organisatie ten goede komt. Lukt dat niet, dan kan een coach zich daarin mengen als intermediair tussen werknemer en werkgever.

Wanneer mensen werk en privé meer gaan mengen, leidt dat meestal tot groter werkplezier

Waarom is persoonlijke ontplooiing goed voor het bedrijf?

Op de lagere school leren we dat we allemaal hetzelfde zijn en dat we op dezelfde manieren moeten leren en presteren. Maar juist doordat we anders zijn, kunnen we van elkaar leren en taken beter verdelen. Als werkgever is het van belang dat je de kwaliteiten van mensen benut en hen inzet waar ze het gelukkigst zijn. Je zal je dus moeten verdiepen in de capaciteiten van je personeel. Innovatie kan niet tot stand komen wanneer we allemaal hetzelfde doen. Ruimte voor talent leidt tot excelleren. Te veel bedrijven in Nederland kennen nog een zesjescultuur, waarbinnen managers zich bedreigd voelen door competentie. Tegelijkertijd is er veel vraag naar innovatie en vernieuwing. Een lastige tegenstelling. Dat vraagt om verandering van de bedrijfscultuur en in dat veranderingsproces kan een coach weer een rol spelen.

Hoe weet je of jouw baas of manager de juiste voor je is?

Op het werk functioneert iemand goed wanneer hij een gevoel van competentie heeft, een gevoel van sociale relatie en een gevoel van autonomie. Als een van de drie voorwaarden ontbreekt, dan werkt hij niet prettig. Een autoritaire manager ontnemt bijvoorbeeld zijn werknemer in feite alle drie deze zaken: hij regeert vanuit hiërarchie waardoor een gevoel van verbondenheid niet mogelijk is. Bovendien ontnemt hij zijn ondergeschikten de autonomie in het werk, omdat alles volgens de regels moet. Dan kan iemand zich bijna

Arnout Mostert van 2FG Coaching heeft verstand van omgaan met hoogbegaafden, maar zal zelf niet snel als HB naar buiten treden. Ook hij is immers onderdeel van het maatschappelijke verschijnsel dat je in Nederland liever niet 'anders' bent of je kop boven het maaiveld uitsteekt. De zesjescultuur uit zijn jeugd heeft hem echter wel begeistert om anderen te coachen in het ontplooiën van hun mogelijkheden op het werk.

ASPECTEN VAN PRESTEREN

1. Resultaatgerichtheid
2. Ambitie
3. Energie
4. Kwaliteitsgerichtheid
5. Vasthoudendheid
6. Oog voor detail

niet meer competent voelen. Ga eens bij jezelf na in hoeverre jouw werkomgeving aan die voorwaarden voldoet. En ben je leidinggevende; hoeveel ruimte geef jij je mensen? Misschien zeg je dat 'de deur altijd open staat' maar spelen er andere factoren waardoor mensen niet bij je binnen lopen. ■

WANNEER PRESTEREN NIET VOLDOENDE BLIJKT

met Reinout van Kalleveen

Wat is overpresteren?

Presteren is een van de negen competenties van een leidinggevende. We spreken van overprestatie wanneer hij overmatig presteert, gecombineerd met een tekort op de andere acht competenties. De meeste eindverantwoordelijken zijn intelligent en lopen ook wel tegen het feit aan dat anderen minder snel denken. Aan de andere kant zijn zij het boegbeeld van een organisatie. 'It's lonely at the top' gaat meestal voor hen op. Hoogbegaafdheid kan die eenzaamheid verder versterken. Het zijn vaak harde werkers, maar een burnout ligt op de loer. Vaak is overprestatie rationeel: het menselijke gezicht ontbreekt.

Waarom herken je een overpresteerder?

Bij CEO's zie ik een aantal zaken. Bijvoorbeeld het willen excelleren op alle gebieden, ook die niet tot zijn verantwoordelijkheid horen. Maar ook het niet juist inschatten hoe politiek een groot bedrijf kan zijn, met alle bijbehorende valkuilen. Overpresteerders vinden het effectiefste carrièrepad niet, omdat ze te weinig aandacht hebben voor het voorzichtig manoeuvreren in een veld met vele belanghebbenden of culturele verschillen. Een ander aspect is vaak het ongeduld dat er is om door te groeien naar de hoogste positie. Hoewel alle energie wordt ingezet, blijkt die vaak niet effectief. Overpresteren is alleen aanwezig op het gebied van het presteren zelf, niet bij andere competenties.

Wanneer schakelt een overpresteerder een coach in?

Hij krijgt steeds meer signalen uit zijn omgeving dat hij ondanks zijn harde werk bijvoorbeeld zijn doelen niet haalt, of dat hij de mensen om hem heen niet voldoende meekrijgt. Zelf merkt hij dat het werk hem steeds meer energie kost. In de praktijk blijft het lastig om jezelf uit dat overprestatieoeris te trekken, ook omdat het niet eenvoudig is om objectief naar jezelf te kijken. Zeker niet aan de top.

Waarom zou een overpresteerder een coach kunnen inschakelen?

Om zijn blinde vlekken in kaart te brengen en beter professioneel te leren manoeuvreren. Om een spiegel voorgehouden te krijgen voor sneller zelfinzicht. En om zijn gedrag effectief te ontwikkelen op alle competentie terreinen, niet alleen presteren. Er zijn recente voorbeelden van CEO's die geen coach zochten en waar het bedrijf in een richting ging die in de ogen van de CEO wenselijk was, maar bedrijfsmatig en maatschappelijk ongewenst. Denk bijvoorbeeld aan woningcorporaties. Of een bedrijf waarvan de CEO een burnout kreeg en de beurswaarde alleen al daardoor miljarden verloor. Op het niveau waar deze mannen en vrouwen werken is hun welzijn onlosmakelijk verbonden met dat van de organisatie die zij vertegenwoordigen.

Te veel bedrijven in Nederland kennen nog een zesjescultuur

Hoe is dit relevant voor de hoogbegaafde?

Veel CEO's hebben een grote algemene intelligentie en er zijn er genoeg die ook hoogbegaafd zijn. Wat ik vaak zie is dat hoogbegaafdheid een lichtende ster aan het firmament is die er zeker mag zijn, maar die niet alle aandacht naar zich toe hoeft te trekken. Met andere woorden: er zijn ook andere competenties om te ontwikkelen. ■

Reinout van Kalleveen is executive coach binnen Organisatieadviesbureau Dekker & van Kalleveen. Hij is spiegel, klankbord en sparringpartner van eindverantwoordelijken van organisaties, directeuren, raden van bestuur en CEO's. Hij ontmoet hier vaak de tegenpool van de onderpresteerder: de overpresteerder.

Facts and Findings

Interessante feiten en bevindingen uit het nieuws, wetenschappelijk onderzoek en andere bronnen voor en over intelligente mensen. **Tekst: Ingrid Touwslager**

Worden we steeds slimmer?

Tussen 1932 en 1982 steeg het gemiddeld IQ van negentienjarigen in Nederland met twintig punten. In minstens dertien andere welvarende landen is het IQ omhooggeschoten: in Groot-Brittannië en Denemarken met anderhalf IQ-punt per tien jaar, in de Verenigde Staten met drie punten en in Japan met maar liefst zeven IQ-punten per decennium sinds 1950. De kinderen hebben de genen geërfd van hun ouders en toch zijn ze intelligenter - dat ligt niet aan de genen maar aan omgevingsfactoren. Een gedeelte van de IQ-stijging (zo'n 6 punten) is te verklaren doordat de hersenen dankzij betere voeding groter groeien. De rest is voor een belangrijk deel aan het onderwijs te danken: langdurig onderwijs voor velen verhoogt het IQ van de minder intelligente leerlingen. Aldus Richard Lynn en Tatu Vanhanen in hun boek *IQ and the wealth of nations* (2002)..

Biologische basis hoog intelligente kinderen

Erfelijkheid, omgeving en de interactie tussen beide beïnvloeden mogelijk de hoeveelheid en efficiëntie van hersencellen en -verbindingen en zorgen ervoor dat de ontwikkeling van de hersenschors bij hoog intelligente kinderen anders verloopt dan dat van gemiddeld intelligente leeftijdsgenoten. Bij longitudinaal NMR-onderzoek stelde men vast dat hoog intelligente kinderen op de leeftijd van 6 jaar een dunnere, en op 12 jarige leeftijd een dikkere prefrontale cortex hadden in vergelijking met normaalbegaafde leeftijdgenoten, wat suggereert dat de hersenschors bij hoog intelligente kinderen langer 'uitrijpt' en sneller groeit. Tussen de leeftijd van 12 en 17 zag men dan weer een snellere afname van de dikte van bepaalde

gebieden van de hersenschors, wat pleit voor een efficiëntere selectie van nuttige zenuwverbindingen bij kinderen met een hoge intelligentie. P. Shaw, *Intellectual ability and cortical development in children and adolescents* (www.researchgate.net/publication/7207584).

Verband tussen genialiteit en stoornis

Er is een verband tussen genialiteit en psychische stoornissen (onderzoek Kay Redfield Jamison). Schizofrenie en bipolaire stoornis komen meer voor onder hoogbegaafden. Onderzoek heeft gezinspeeld op een grote rol voor de "link" door een specifiek gen, dat bekend is onder de naam DARPP-32. Dit verbindt genialiteit met een stoornis. Het gen verhoogt het potentieel van de hersenen om te denken doordat het de informatieverwerking door de prefrontale cortex verbetert – het hersengedeelte dat gedachten en actie orkestreert. (www.dailymail.co.uk/sciencetech/article-2154393)

Overbezorgdheid evolueert tegelijk met hoge intelligentie

Piekeren kan zijn meegeëvolueerd met intelligentie, blijkt uit een studie van het SUNY Downstate Medical Center in de VS. Onderzoekers ontdekten dat zowel een hoge intelligentie als piekeren correleerde met hersenactiviteit die gemeten werd wanneer er een tekort is aan de voedingsstof choline, die zich in de witte stof onder de hersenschors bevindt. In de studie werd het verband tussen het IQ, bezorgdheid en het metabolisme van choline in de witte stof in de hersenen onderzocht bij zowel patiënten met een gegeneraliseerde angststoornis als gezonde mensen. In de gezonde groep werd een hogere

intelligentie geassocieerd met een lagere mate van bezorgdheid, terwijl in de patiëntengroep een hogere intelligentie juist correleerde met meer bezorgdheid. (www.downstate.edu/news_releases/2012)

Welke genen bepalen ons IQ?

In Shenzhen, China, staat BGI, het grootste genoom sequencing instituut ter wereld. Hier werken 4000 jonge wetenschappers aan het in kaart brengen van het DNA van plant, mens en dier. Zhao Bowen (18) leidt er de cognitive-genomics groep, een groep hyperintelligente jonge mensen met een gemiddelde leeftijd van 23 jaar. Ze zijn op zoek naar de essentie van het menselijk vermogen: de genen die ons IQ bepalen. Wat zou er gebeuren als het gen gevonden wordt dat ons IQ bepaalt? En als mensen gekloond kunnen worden? Wacht er dan een nieuwe wereld vol nieuwe mensen op ons? En willen we dat eigenlijk wel? In de documentaire *DNA Dreams* van Holland Doc wordt het BGI gevolgd (zie holland-doc.nl/kijk-luister).

Intelligente drugsgebruikers

Een hoog IQ op jonge leeftijd verhoogt de kans op drugsgebruik op latere leeftijd. Slimme vrouwen gebruiken zelfs twee keer zo vaak drugs. Drugsgebruik als teken van intelligentie. Dat is de uitkomst van een uitgebreid onderzoek van twee Britse epidemiologen (James White en David Batty) onder 8000 deelnemers van een lange studie. Mannen bij wie in hun jeugd een hoog IQ werd gemeten, hadden op hun dertigste een anderhalf keer hogere kans op drugsgebruik dan gemiddeld. Bij vrouwen was die kans zelfs twee keer zo groot als normaal (www.Bigthink.com/Mind-Matters). ■

Onderzoek werkbeleving van hoogbegaafden door Universiteit van Utrecht

In het kader van een onderzoek naar werkbeleving vanuit de Universiteit van Utrecht, vakgroep Sociale en Organisatie Psychologie, legde drs. Gaby Reijseger in het voorjaar van 2012 een uitgebreide vragenlijst voor aan een groep hoogbegaafde volwassenen. Na verwerking van de resultaten zijn er nu voor het eerst kwantitatieve gegevens beschikbaar over de werkbeleving van hoogbegaafde volwassenen. [Tekst samengevat en bewerkt door Karel Jurgens](#)

Aanleiding voor dit onderzoek was het relatieve gebrek aan empirische gegevens met betrekking tot hoogbegaafde werkers. Bij kinderen wordt al geruime tijd aandacht besteed aan hoogbegaafdheid. Zo zijn er in het onderwijs allerlei programma's met als doel hoogbegaafde kinderen beter te laten functioneren, hen gebruik te leren maken van hun eigen mogelijkheden en hun mentale welzijn te bevorderen. Dit is anders bij volwassenen die werkzaam zijn in arbeidsorganisaties. Tot op heden is er slechts beperkt aandacht voor deze specifieke groep werknemers. Meestal wordt er vanuit gegaan dat zij zich met hun hoge intelligentie wel zullen redden. Sinds 2002 is er in de praktijk in Nederland meer aandacht gekomen voor hoogbegaafdheid op het werk (bijv. Nauta & Corten, 2002). Het blijkt zeker niet vanzelfsprekend dat hoogbegaafden goed functioneren in arbeidsorganisaties. Er zijn daarentegen veel aanwijzingen dat hoogbegaafden op het werk juist méér problemen ervaren dan anderen, bijvoorbeeld omdat ze zich vervelen en/of niet begrepen worden.

Win-win situatie

Vanuit de praktijk wordt regelmatig de observatie gemeld dat de groep hoogbegaafde werkers op een andere manier gemotiveerd moet worden dan niet-hoogbegaafde werkers. Daarmee zou een win-win situatie kunnen worden gecreëerd voor zowel de hoogbegaafde werkers als hun werkgevers. Met dit onderzoek willen de initiatiefnemers verschillende aspecten in kaart brengen die mogelijk een belangrijke rol spelen in de arbeidsmotivatie, het welbevinden en het optimale functioneren van hoogbegaafde werkers in arbeidsorganisaties.

“Ik had dit allemaal 30 jaar geleden willen weten. Dan was mijn leven een stuk eenvoudiger geweest”

Om deze doelstelling te kunnen behalen is ervoor gekozen een longitudinaal vragenlijstonderzoek uit te zetten met minimaal twee metingen. De vragenlijst vraagt naar de ervaren aansluiting ('fit') bij de organisatie en het werk en naar het welbevinden op het werk onder hoogbegaafde werkers. Daarbij wordt ook gekeken naar enkele uitkomsten die van belang zijn voor de organisaties waarin zij werken.

Vergelijkingsgroepen

Op basis van het soort dienstverband dat de specifieke hoogbegaafde respondent had op het moment van deelname zijn vergelijkingsgroepen gemaakt. Op deze manier kunnen verschillende groepen hoogbegaafde werkers met elkaar vergeleken worden op de verschillende gemeten constructen van fit, werkbeleving en organisatie-uitkomsten. Verder zijn, daar waar mogelijk, zo veel mogelijk constructen vergeleken met andere groepen werknemers.

Naast onderlinge vergelijking tussen de vergelijkingsgroepen zijn, waar mogelijk, de resultaten vergeleken met een benchmark van de Nederlandse beroepsbevolking die beschikbaar werd gesteld door Schouten & Nelissen Inzicht en die is gebaseerd op meer dan 15.000 Nederlandse werknemers uit verschillende sectoren met verschillende functies. De constructen waarvoor deze benchmarks beschikbaar waren, zijn:

1. Bevlogenheid
2. Burnout
3. Verveling (BM gebaseerd op \pm 2000 respondenten wegens relatief nieuw concept).
4. Voor het construct taakprestatie is een vergelijkingsgroep gebruikt, ontleend aan eerder verzamelde data van de onderzoekers van de Universiteit Utrecht.

In overleg met alle initiatiefnemers is een categorisering van de hoogbegaafde werkers tot stand gekomen. Afhankelijk van het dienstverband is bepaald welke vragen van toepassing waren voor de specifieke groepen. Hoogbegaafde respondenten die als zelfstandige zonder personeel (ZZP) werkzaam zijn, kregen bijvoorbeeld geen vragen die betrekking hadden op het helpen van collegae. De uiteindelijke 5 vergelijkingsgroepen waren:

1. Hoogbegaafde werkers die alleen in loondienst werken.
2. Hoogbegaafde werkers die freelancen en dat hoofdzakelijk doen bij één organisatie.
3. Zelfstandige hoogbegaafde werkers zonder personeel (ZZP-ers) of freelancers met meerdere opdrachtgevers
4. Hoogbegaafde werkers die in een combinatie van loondienst, ZZP, en/of freelance werk werken.
5. Hoogbegaafde werkers die volgens een ander dienstverband (anders) werken dan hiervoor genoemd (met de mogelijkheid om zelf het soort dienstverband in te vullen).

De eerste vragenlijst is afgenomen in april/mei 2012. De respons was met 1262 hoogbegaafde deelnemers veel hoger dan vooraf werd verwacht. De tweede vragenlijst zal naar verwachting in maart of april 2013 worden afgenomen bij dezelfde mensen.

Resultaten

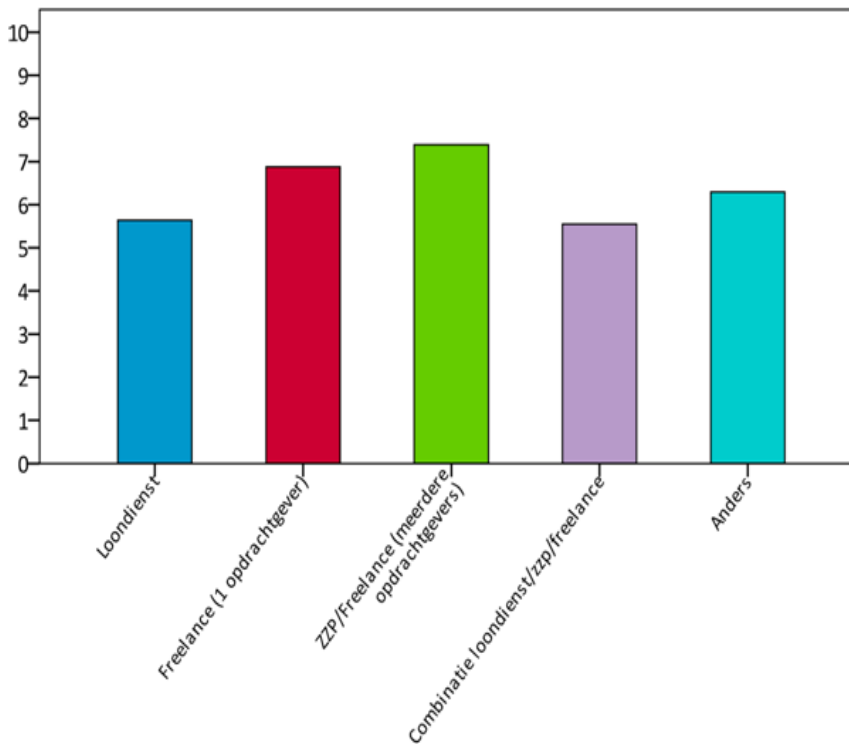
De eerste resultaten laten zien dat hoogbegaafde werkenden een heel positief beeld geven van hun werkbeleving. Zij hebben het gevoel goed aan te sluiten bij hun organisatie en hun werk, ervaren weinig conflict tussen werk en privé, zijn bevlogen en over het algemeen niet enorm gestrest en/of verveeld, en kunnen prima voldoen aan hun taakeisen.

“Mijns inziens is iedere hoogbegaafde die vertrekt een verlies voor de werkgever”

Opvallend zijn de verschillen tussen hoogbegaafden die (deels) in loondienst werken en degenen die als zelfstandigen zonder personeel werken (ZZP'ers). De laatste groep is veel tevredener over de aansluiting met hun werk dan de hoogbegaafden in loondienst.

Gemiddeld genomen is de hoogbegaafde werkende redelijk bevlogen. Hoogbegaafden in loondienst blijken echter beduidend minder bevlogen te zijn dan de gemiddelde Nederlandse werknemer. De zelfstandige hoogbegaafde daarentegen is juist meer bevlogen dan de gemiddelde Nederlandse werknemer.

Onder de onderzochte hoogbegaafden wordt burn-out gemiddeld genomen weinig ervaren, maar ze zijn, op de hoogbegaafde ZZP'ers na, wel een stuk cynischer dan de gemiddelde Nederlandse werknemer. Bovendien ervaren hoogbegaafden in loondienst ook meer uitputting op en door het werk. Omdat cynisme en uitputting kernindicatoren zijn van burn-out, doet

Het onderzoek naar werkbeleving onder hoogbegaafde werkers is uitgevoerd door drs. Gaby Reijseger, dr. Maria C.W. Peeters en prof. dr. Toon W. Taris van de Universiteit Utrecht, vakgroep Sociale en Organisatie Psychologie, in samenwerking met drs. Sieuwke Ronner (Meriones Advies), dr. Noks Nauta (Instituut Hoogbegaafdheid Volwassenen) en Organisatieadviesbureau Koos van de Spek. De doelgroep is via verschillende kanalen (o.a. Mensa Nederland) benaderd om deel te nemen aan dit onderzoek. Dit heeft geleid tot een respons van N = 1262 hoogbegaafde werkers.

dit vermoeden dat de kans op burn-out onder hoogbegaafde werkenden veel hoger is dan gemiddeld bij de Nederlandse beroepsbevolking.

Ook potentiële werkgerelateerde verveling onder hoogbegaafde werkenden moet serieus worden genomen, aangezien er onder hen meer

en vindt 50-60% van de hoogbegaafde werkers zichzelf geschikt voor een hogere functie.

De verschillen komen het meest duidelijk tot uitdrukking in de meting van de tevredenheid met het werk (arbeidsatisfactie). Die is bij ZZP'ers met meerdere opdrachtgevers duidelijk het hoogst (zie Figuur hierboven).

“Hoogbegaafden denken vaak dat ze ruim aan de gevraagde taakprestatie voldoen. In de praktijk valt dat tegen, omdat de perceptie van het management binnen de kaders ligt van de, voor de hoogbegaafde, simpele functie”

sprake is van onderstimulering op het werk dan bij de gemiddelde Nederlandse werkende: 37% van de hoogbegaafden in dit onderzoek gaf aan te zijn uitgekeken op hun werk. Bovendien zegt het overgrote deel, variërend van 50% tot ruim 80% (afhankelijk van het dienstverband) meer aan te kunnen dan er van hen gevraagd wordt

De resultaten geven mogelijkheden tot verbeteringen, waarmee een win-win situatie kan worden bereikt voor zowel de hoogbegaafde werkenden als de organisaties die hen in dienst hebben. ■

Op de website www.ihbv.nl is het volledige rapport over de resultaten van het eerste deel van het onderzoek beschikbaar.

Een hoogbegaafde familie

In de zeventiende eeuw betoverden een vader en zoon uit Den Haag de wereld met hun intelligentie en creativiteit. Hoewel ze op volstrekt verschillende terreinen succesvol werden, vierden vader Constantijn en zoon Christiaan Huygens elkaars successen met groot enthousiasme en respect. In de Grote Kerk van Den Haag opent Koningin Beatrix op 25 april een grootse en bijzondere tentoonstelling over deze bijzondere genieën. *Tekst: Michan Biesbroek*

Vader Vastaard

Constantijn Huygens werd geboren in het jaar 1596. Zijn vader -een bekend staatsman en secretaris van Willem van Oranje en Frederik Hendrik- had zo zijn eigen ideeën over het Nederlands schoolstelsel en voedde zijn kinderen thuis op. Die opvoeding was losjes gebaseerd op de ideeën van Baldassare Castiglione, een Italiaanse schrijver die pleitte voor een kindvriendelijke leeromgeving. Kennis werd spelenderwijze aangeleerd. Constantijn begon al vroeg met schrijven en muziek maken. De muziek vond hij geweldig, schrijven was minder interessant. Dit kwam ook tot uiting in de titels van enkele van zijn boeken. Zoals 'Otia' wat ledige uren betekent, zo genoemd omdat hij enkel schreef als hij even niets serieus te doen had. Of anders 'korenbloemen', vernoemd naar de bloemen die op de akkers tussen het graan groeien. Bescheiden titels voor iemand die met tijdsgenoten Hooft, Vondel en Cats tot de grootste dichters van ons land mag worden gerekend.

Op negenentwintigjarige leeftijd volgde hij zijn vader op als secretaris van Frederik Hendrik. De band tussen Frederik Hendrik en Constantijn was zo sterk dat hij later over diens dood in 1646 schreef: 'Tranen moeten stromen en beweend moet de dag dat mijn onovertroffen prins uiteindelijk toch uit het leven werd gerukt'. Constantijn bleek een uitstekend strateeg te zijn die door zijn vele vroege reizen een uitgebreid netwerk had opgebouwd.

Zonder deze verovering zou Nederland misschien niet meer hebben bestaan

Na de dood van Frederik Hendrik bleef hij aan als secretaris van diens zoon; Willem II. Om Engeland te vriend te houden regelde hij in 1642 een huwelijk tussen Willem II en de pas tienjarige Engelse prinses Mary Stuart. Hoewel Willem II in 1650 onverwachts overleed, zou Willem III met behulp van Constantijn later de Engelse troon veroveren met een geraffineerde propagandacampagne. Zonder deze verovering zou Nederland misschien niet meer hebben bestaan.

Ondanks zijn reputatie als staatsman komt uit anekdotes, brieven en schrijfsels een andere man naar voren. Constantijn was een durfal die op drieëntwintigjarige leeftijd de honderdtweeënveertig meter hoge torenspits van de kathedraal van Straatsburg beklom. Het was een kunstkenner die in de vierentwintig jaar oude Rembrandt van Rhijn al een groot talent zag. Hij was een 'ladies' man die idolaat was van zijn vrouw. Hij schreef maanden niets meer toen ze stierf, tot dichteres Maria Tesselschade Visscher hem de goede raad gaf: 'Stel uw leed te boek, zo hoeft gij 't niet te onthouwen'. Hij had humor, speelde graag met taal en noemde zichzelf Vastaard; een verbastering van de Nederlandse vertaling van zijn naam. En het was een trotse en zorgzame man, die een boek vol schreef over zijn avonturen en opvoeding en hoopte dat zijn kinderen een voorbeeld aan hem zouden nemen.

Zoon genie

Op 14 april is het driehonderdvierentachtig jaar geleden dat Christiaan Huygens werd geboren. Christiaan blonk al vroeg in alles uit. 'Mon Archimède' noemde zijn vader hem dan ook liefkozend. Want ook Christiaan kreeg -net als zijn vader voor hem- thuis les, en ook hij moest rechten studeren. Alleen zat Christiaan veel vaker op de banken bij de wiskundecolleges dan bij de rechtencolleges. Hij maakte daarom zijn studie niet af (zijn academische titel werd voor hem gekocht) maar wijdde zich aan de wis- en natuurkundige wetenschappen. Via zijn vader en diens vriend Mersenne kwam hij in contact met grote denkers zoals Descartes, Pascal en Fermat. Hij maakte talrijke reizen, vooral naar Parijs

en Londen en stond bekend als de grootste wis- en natuurkundige in Europa van zijn tijd. In 1666 werd hij uitgenodigd als primus inter pares van de Académie des Sciences in Parijs. Daar woonde en werkte hij vele jaren, totdat zijn gezondheid hem in 1681 naar Nederland terug deed komen. Hier bleef hij tot zijn dood in 1695.

Naast zijn wis- en natuurkundige werk was Christiaan ook een fervent sterrenkundige. Samen met zijn broer vervaardigde hij zijn eigen lenzen en construeerde hij uit twee platbolle lenzen een nieuw type oculair; het Huygens-oculair. In zijn *De Saturni luna observatio nova* (1656) deed hij verslag van zijn ontdekking van Titan, een maan van Saturnus. Drie jaar later overtrof hij deze prestatie in zijn *Systema Saturnium* (1659). Hierin bewees hij dat de planeet omgeven is door een platte ring. Hij gaf hiermee een verklaring voor de verwonderlijke vormen die Saturnus vertoonde in telescopen.

Op de eerste Kerstdag van 1656 bedacht Christiaan de slingerklok: het eerste werkelijk nauwkeurig instrument voor tijdmeting. Toch bleef de toewijzing van de vondst lange tijd

omstreden. Galileo Galilei, Joann Baptiste van Helmont, Johannes Hevelius en zelfs Rotterdams horlogemaker Simon Douw claimden de vondst. In de praktijk bleek Huygens' systeem echter het meest levensvatbaar. Het beschreven slingeruurwerk loopt op gewichten met gebruikmaking van een zogeheten oneindig koord, voorzien van katrollen. Voor de correctie van de grootte van de slingeruitslag ontwierp Huygens in 1659 de zogenaamde cycloïdale boogjes, oftewel de 'wangen van Huygens'.

Ook Christiaans' golftheorie van het licht baarde opzien. In zijn *Traité de la lumière* stelde hij voor dat een golf zich alleen door een medium zou kunnen voortplanten. Zijn idee was dat elk punt

'Om ieder deeltje moet een golf ontstaan waarvan het deeltje het middelpunt is'

in het medium afzonderlijk moest worden beschouwd. Als het punt vanuit een bron een golf ontvangt, zendt het een nieuwe bolgolf uit met dezelfde amplitude, frequentie en fase als de oorspronkelijke golf. De latere theorie van Isaac Newton in zijn *Opticks* ging hier tegenin: hij verklaarde weerkaatsing, breking en interferentie van licht juist met lichtdeeltjes. Hoewel Huygens' beginsel daardoor ontkracht leek te zijn, bleek honderdvijftig jaar later dat Christiaan toch de betere verklaring voor de breking van het licht had bedacht.

Een succesvol gezin

Vader en zoon Huygens hebben Nederland in de gouden eeuw op de kaart gezet. Beiden waren op tal van terreinen invloedrijk, innovatief, slim, en gezaghebbend. Constantijn als de meester-netwerker, kunstkenner, dichter, en adviseur van de stadhouders, en Christiaan als wetenschappelijk genie in de wiskunde, natuurkunde en sterrenkunde. Daarbij waren zij ook bekwaam en succesvol in het vermarkten van hun wetenschappelijke vondsten en artistieke smaak. De tentoonstelling die deze zomer in Den Haag is te zien, is een uitgelezen kans om nader kennis te maken met deze zeventiende-eeuwse mensalen... ■

bronnen: Lectures in the history of Mathematics (h.J.M. Bos), Oosthoek's Encyclopaedie (vierde druk), a History of Mathematics (Carl B. Boyer), wikipedia, tijdvoorklokken.nl en huygens tentoonstelling.nl

Opvoeding in huize Huygens

De opvoeding van de familie Huygens wordt vaak als gedegen beschreven. Maar waar bestond vader Huygens' lespakket dan uit? Hieronder een kleine opsomming:

Talen: Frans, Latijn, Grieks, Italiaans en Engels

Muziek: bespelen van de viola da gamba, luit, klavecimbel, gitaar en het spinet

Algemene kennis: wiskunde, natuurkunde, rechten, logica en retorica

Lichamelijke opvoeding: paardrijden, schermen, hoe om te gaan met piek en musket

Kunsten: tekenen, schilderen, kalligraveren en boetseren

Geen vakken van 3 bij 3, maar onregelmatige vakken met de cijfers 1 t/m 9. Ook op de diagonalen staan de cijfers 1 t/m 9. In de grijze hokjes op de diagonalen staan even cijfers.

In de gestippelde vakken staan verschillende cijfers, waarvan de som het vermelde getal is.

Vóór het eigenlijke oplossen is het middelste cijfer uit te rekenen.

	17		17	16		3		
18				11	19			20
	7						16	
		20						
16					4		10	
11	7			23		15		7
			28					
						17		
	18							

1	3	9	7	6	8	5	2	4
6	2	8	5	4	9	1	7	3
7	8	3	1	2	4	6	9	5
3	7	6	4	8	1	9	5	2
2	6	7	9	5	3	8	4	1
9	4	5	3	7	6	2	1	8
4	1	2	8	9	5	7	3	6
5	9	4	6	1	2	3	8	7
8	5	1	2	3	7	4	6	9

Meer sudoku's zijn op te vragen bij Joop Poels, joop.poels@mensa.nl

Oplossing puzzel HiQuarterly #1

Redacteurs:

Ingrid Touwslager
Eric Haas
Michan Biesbroek

Hoofdredacteur:

Priscilla Keeman

Eindredacteur:

Michan Biesbroek

Vormgeving en beeldbewerking:

Eric van Westerlaak

Auteurs:

Karina Meerman
Grethe van Geffen
Bas Warmenhoven
Edu Braat
Karel Jurgens

Correctors:

Yvonne Veltmaat
Eveline C. Thoenes
Mirjam Kabki
Marycke Naber
Ingrid Touwslager

Artwork:

Laut Rosenbaum

n.b. Heeft u een nummer niet ontvangen, stuurt u dan een bericht naar ledenadministratie@mensa.nl.

Vanaf februari 2013 zijn alle uitgekomen HiQuarterly's via een Mensa Wiki-pagina op te vragen in PDF-formaat.

Wilt u geen papieren HQ, meld u dan aan op de Mensa-lijst "hiq-aankondiging". Via deze lijst wordt bekend gemaakt wanneer de nieuwe HQ op de site verschijnt.

Aan alle personen die genoemd worden in dit nummer is toestemming gevraagd voor gebruik van hun naam buiten de vereniging.

